

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

©2022 ХАРЧЕНКО Р. В.

УДК 338.054.23

JEL: L26; L53

Харченко Р. В. Проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні

У статті розглянуто сучасний стан розвитку малого бізнесу в Україні під час пандемії COVID-19 та воєнного стану. Виокремлено основні засади функціонування малого бізнесу в сучасних умовах. На основі проведеного дослідження проаналізовано стан і перспективи розвитку малого бізнесу в період воєнного стану. Встановлено основні загальні проблеми, з якими зіштовхнулися більшість підприємств в Україні незалежно від форм власності та регіональної приналежності, тим самим виокремлено специфічні проблеми залежно від регіональної приналежності. Доведено, що обсяги виробництва за аналізований період скоротилися через те, що більшість підприємств малого бізнесу припинили свою роботу через брак сировини та матеріалів і через небезпечні умови праці. Виокремлено низку першочергових завдань з боку держави, які повинні сприяти розвитку малого бізнесу в повоєнний період. Встановлено, що державна підтримка формування відповідного сприятливого клімату для відкриття власної справи за рахунок оптимізації нормативно-правового забезпечення в питаннях формальних ознак повинна сприяти відкриттю своєї справи для всіх охочих. Визначено, що використання міжнародної допомоги в питаннях залучення додаткових коштів на розвиток підприємств, які використовують принципи «зеленої» екології, займаються вирощуванням, переробкою й експортом продукції сільськогосподарського призначення, сприятимуть формуванню нових робочих місць у сільській місцевості. На основі розроблених державних програм щодо стимулювання розвитку малого бізнесу сформувано основні завдання, які мають бути виконані для реалізації запропонованих заходів. До основних заходів щодо стимулювання підприємницьких ініціатив віднесено: пільгове кредитування малого бізнесу, податкові канікули, цілеспрямоване фінансування регіональних програм.

Ключові слова: малий бізнес, воєнний стан, розвиток, регіон, напрями, розвиток.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Харченко Руслан Валерійович – молодший науковий співробітник відділу промислової політики та енергетичної безпеки, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: stratos0911@gmail.com

UDC 338.054.23

JEL: L26; L53

Kharchenko R. V. Problems and Prospects of Small Business Development in Ukraine

The article observes the current state of small business development in Ukraine during the COVID-19 pandemic and martial law. The basic principles of the functioning of small businesses in modern conditions are distinguished. Based on the carried out research, the state and prospects for the development of small businesses during martial law were analyzed. The main general problems faced by the majority of enterprises in Ukraine, regardless of the form of ownership and regional affiliation, have been identified, thereby highlighting specific problems depending on the regional affiliation. It is proved that production volumes for the analyzed period decreased by virtue of the fact that most small businesses stopped their work because of the lack of raw materials and supplies accompanied with unsafe working conditions. A number of priority tasks on the part of the State, which should facilitate the development of small business in the post-war period, are singled out. It is determined that government support for the formation of an appropriate favorable climate for starting own business by optimizing regulatory and legal support in matters of formal signs should contribute to the opening of a business for all interested. It is determined that the use of international assistance in attracting additional funds for the development of enterprises that use the principles of «green» ecology, are engaged in the cultivation, processing and export of agricultural products, will contribute to the formation of new jobs in rural areas. On the basis of the programs developed by the government to stimulate the development of small businesses, the main tasks that must be fulfilled for the implementation of the proposed measures have been formed. The main measures to stimulate entrepreneurial initiatives include the following: preferential lending to small businesses, tax holidays, targeted financing of regional programs.

Keywords: small business, martial law, development, region, directions, development.

Fig.: 3. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Kharchenko Ruslan V. – Junior Researcher of the Department of Industrial Policy and Energy Security, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: stratos0911@gmail.com

Період 2019–2022 років для України характеризується кризовими явищами, які викликані пандемією COVID-19 та військовою агресією з боку Російської Федерації. Період пандемії позначився істотними обмеженнями в діяльності всіх суб'єктів господарювання в глобальному та національному масштабі та суттєвими втратами як матеріальних, так і людських ресурсів. Запроваджені карантинні обмеження призвели до соціального дистанціювання, що стало викликом не тільки для су-

спільства, але й для бізнесу в глобальному масштабі. До звичайних труднощів додалися нові, з якими більшість бізнес-структур раніше не стикалися, що потребувало пошуку нових, неординарних підходів до вирішення цих завдань. Частина бізнесу змогла побороти негативні явища та стабілізувати свою роботу, інша частина малого бізнесу припинила свою роботу в даний період. Проте у 2022 р. відбулася військова агресія з боку Росії, що призвело до величезного зниження діяльності малого бізнесу в деяких регіонах

нашої держави. Кризові глобальні явища, з одного боку, та військові дії, з іншого боку, призвели до істотного зниження рівня розвитку малого бізнесу, а в деяких регіонах – до його повного знищення. Тому перед державою, регіональними органами влади та бізнес-структурами постає завдання відновлення його діяльності в післявоєнний період.

Питанням розвитку та функціонування малого бізнесу присвячено багато робіт зарубіжних і вітчизняних учених, зокрема: С. Брю, П. Друкера, Х. Міленбуша, М. Мескона, Д. Речмена, П. Хейне, А. Хоскінга, Й. Шумпетера, .З. Варналія, К. Ващенко, В. Воротіна, В. Гейця, Л. Колеснікова, О. Кужель, Ю. Іванова. Проте питання відновлення функціонування та розвитку малого бізнесу в післявоєнний період на сьогодні є не досить висвітленими, що й визначило актуальність обраної тематики.

Основна мета статті полягає в обґрунтуванні проблем і перспектив розвитку малого бізнесу в Україні в реаліях післявоєнного стану.

У період пандемії та військових дій більшість підприємств малого бізнесу зіштовхнулися із проблемами вразливості до змін зовнішнього середовища порівняно з великими підприємствами; стрімким падінням доходів; вимушеним скороченням штату працівників, що призвело до зростання рівня безробіття населення, збільшення частки підприємств, яких спіткало банкрутство, збільшення навантаження на державу в питаннях соціальної до-

помоги, зниження рівня податкових відрахувань, підвищення криміногенної ситуації в регіонах через зниження рівня доходів населення.

З початком військових дій у країні громадська організація «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій» проводить щомісячне опитування підприємств за різними напрямками економічної ситуації в регіонах та країні. Так, за даними проведених досліджень, за період військової агресії з травня по серпень 2022 р. відбулися такі зміни в соціально-економічному розвитку малого бізнесу (табл. 1) [8]. Так, загальні результати опитування бізнес-структур за напрямками показало, що за період травень – серпень за деякими позиціями в країні ситуація поліпшилася, за деякими погіршилася: задоволення попиту на товари та послуги (зниження на 5 позицій), зниження заборони імпорту сировини та матеріалів (поліпшення на 6 позицій), зниження рівня пошкодження майна (на 5 позицій), перебої з енергоносіями (зниження на 6 позицій). Проте такі показники, як зниження рівня пошкодження майна аналізується загалом по країні, проте якщо розглядати в регіональному розрізі, прикордонні регіони найбільше страждають від наслідків війни [1]. Погіршилися також такі позиції: зростання цін на матеріали порівняно з попередніми періодами (окрім липня 2022 р.) – на 1 позицію; брак обігових коштів (погіршення на 4 позиції); корупція залишилася на рівні попередніх періодів.

Таблиця 1

Результати опитування бізнес-структур щодо економічних змін у країні, %

Показник	Період, 2022 р.			
	Травень	Червень	Липень	Серпень
Зростання цін на сировину/матеріали/товари	55	57	62	58
Складнощі з перевезенням сировини чи готових товарів територією України	44	51	47	46
Зменшення попиту на продукцію/послуги	43	43	36	31
Брак палива	54	74	36	13
Брак робочої сили внаслідок призову та/або виїзду співробітників	39	34	34	13
Брак обігових коштів	36	35	28	32
Небезпечно працювати	34	30	27	26
Заборона імпорту сировини (напівфабрикатів, товарів) з інших країн	30	25	15	9
Державне регулювання курсу валют			15	28
Пошкодження майна або товару внаслідок бойових дій	7	13	11	6
Перебої з електро-, водо- або тепlopостачанням	12	12	11	5
Корупція			5	5
Не було проблем	2	3	2	2

Джерело: складено на основі [8].

Гострою для України в цей період постає проблема працевлаштування населення, яке втратило роботу через військові дії. Більшість підприємств малого бізнесу або припинили свою роботу, або перевели своє виробництво до більш спокійних регіонів, тому в зоні активних дій значно зросла кількість безробітного населення. Проте, окрім загальних проблем, з якими зіштовхнулися більшість підприємств в Україні незалежно від форм власності та регіональної приналежності, певна кількість опитуваних респондентів (4%) додали власні варіанти перешкод ведення бізнесу. Так, скаржаться на відсутність державної фінансової підтримки, особливо для зруйнованих підприємств. Відсутність державної підтримки не тільки в питаннях фінансової допомоги, але й сприятт державних замовлень, відсутність податкових пільг для деяких категорій підприємств, особливо тих, що розташовані в зоні активних бойових дій. Важливою перешкодою для всіх підприємств і бізнес-структур у цей період є логістичне сполучення, особливо для експортоорієнтованих підприємств, через небезпеку перевезення продукції.

Низький рівень платоспроможності населення призвів до зниження купівельної спроможності та, як наслідок, – зниження рівня ринкового розвитку. Якщо розглядати такі проблеми залежно від розміру підприємства, то для великих і середніх підприємств більш суттєвий негативний вплив мають показники доставки сировини та матеріалів, безпеки виробничої діяльності. Малі бізнес-підприємства страждають від проблем, пов'язаних з нестачею обігових коштів та зниженням попиту серед населення на свою продукцію та послуги. Малий бізнес більше страждає від нестачі енергоносіїв для своєї роботи, а також від державного регулювання курсу валют. Якщо розглядати проблеми бізнесу в галузевому розрізі, то суттєвих відмінностей не спостерігається. Так, у малому бізнесі зростання цін на сировину та матеріали, по-

гіршення умов їх логістичних перевезень має менш суттєвий вплив (36% і 16% відповідно) порівняно з великими промисловими або аграрними підприємствами. Аграрний сектор найбільше страждає від нестачі палива, оскільки бойові дії припали як раз на активний сільськогосподарський сезон збору врожаю, що є стратегічним для країни та світу в цілому.

Якщо розглядати брак робочої сили, то підприємства малого бізнесу для цілей цього аналізу не відображають реальних тенденцій, тому таку ситуацію необхідно аналізувати з позиції великих підприємств, проте міграційні процеси також не оминули і працівників малого бізнесу.

У регіональному розрізі проблеми, з якими стикаються підприємства, є однаковими в питаннях нестачі палива, подорожчання сировини та матеріалів, логістичних проблем. Так, всі опитувані підприємства Дніпропетровської та Миколаївської областей (100%) вказали на існування цих проблем, більшість опитуваних із Сумської області (88%). Про зниження попиту на продукцію та послуги повідомляють більшість підприємств Дніпропетровської та Одеської областей (64%), Сумської області (59%), Львівської області (58%). Брак обігових коштів спостерігається найбільше в Тернопільській та Рівненській областях (71% та 70% відповідно). Майже всі підприємства прикордонних регіонів відчувають небезпеку для праці.

Прогноз зміни ситуації в питаннях працевлаштування населення в умовах воєнного стану має досить низькі темпи (рис. 1).

Як видно з рис. 1, позитивна динаміка спостерігається до серпня, порівняно з попередніми періодами. Найгірший показник спостерігався у травні (-0,54). Проте переміщення осіб в інші регіони та працевлаштування населення поліпшило ці позиції до 0,11 у серпні та до 0,04 у вересні. Зниження рівня

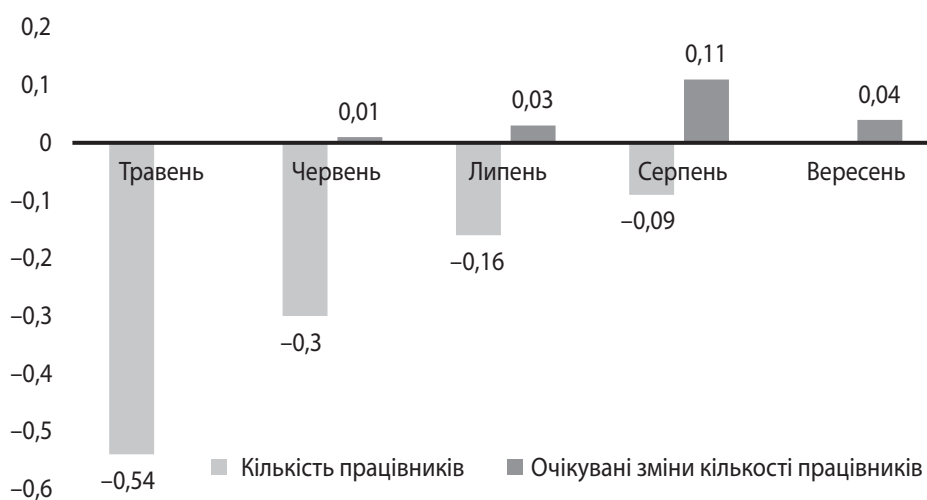


Рис. 1. Індекс змін кількості працівників

Джерело: побудовано на основі [8].

показника у вересні можна пояснити сезонністю та специфікою малого бізнесу.

Важливим фактором як для регіонів країни, так і для держави в цілому є стабільні податкові надходження до бюджету, які сприяють повноцінній роботі держави та забезпечують можливість виплати всіх необхідних трансферів. Проте у досліджуваний період кількість податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів значно скоротилася. Через відсутність розвитку малого бізнесу та припинення роботи більшості підприємств така негативна тенденція поки зберігається (рис. 2). Так, податкова заборгованість серед підприємств у серпні 2022 р. скоротилася на 0,08 позицій, при очікуванні збільшення заборгованості до -0,18. На вересень експерти про-

гнозують збільшення податкової заборгованості до 0,09, що краще від показників серпня на 0,09 позицій.

Показники загальноекономічних настроїв серед представників бізнесу наведено на рис. 3.

Загальноекономічне середовище за досліджуваний період характеризується суттєвим погіршенням своїх позицій, які набагато нижчі, ніж прогнози очікування від експертів. Так, стан економічного середовища у травні становив -0,54 позиції, у той час як у серпні він поліпшив свої результати до -0,28. За прогнозами експертів, починаючи з червня мало відбутися позитивне зрушення в економічному розвитку до 0,01 позиції та досягнення позитивної тенденції в серпні до +0,09. Проте на вересень уже прогнозувалося зниження економічного рівня до -0,01.

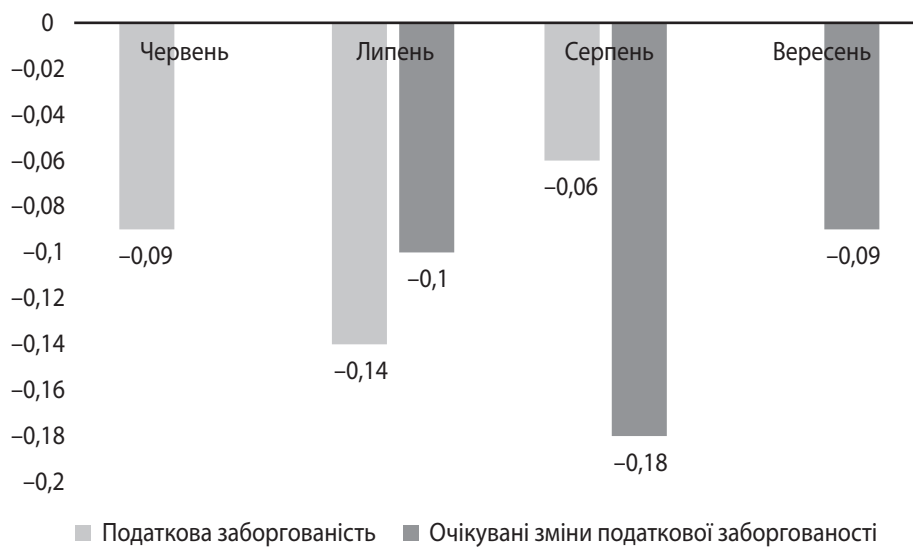


Рис. 2. Індекс змін податкової заборгованості

Джерело: побудовано на основі [8].

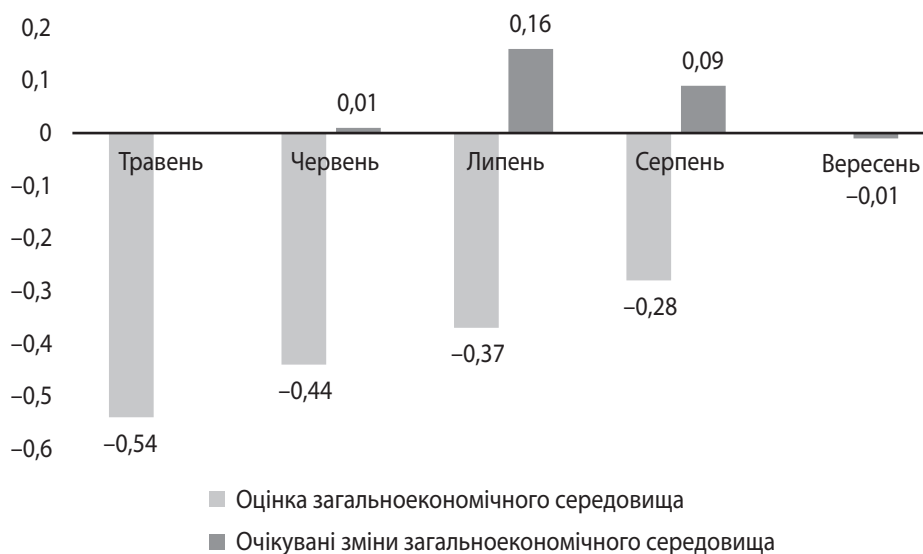


Рис. 3. Індекс змін загальноекономічного середовища

Джерело: побудовано на основі [8].

Таким чином, можна стверджувати, що на сьогодні, в умовах воєнного стану, малий бізнес не в змозі без суттєвої державної підтримки відновити свою роботу та забезпечити економічний розвиток своєї діяльності. Обсяги виробництва за аналізований період скоротилися, адже більшість підприємств малого бізнесу припинили свою роботу через брак сировини та матеріалів та небезпечні умови праці. Визначається тенденція до скорочення частки підприємств, які працювали на рівні нижче 25% від довоєнного обсягу виробництва [7].

Державна допомога малому бізнесу з початку пандемії та військових дій сприяла додатковій ліквідності та збереженню існуючих робочих місць за рахунок запровадження програми «Доступні кредити» під 5–7–9%, якими можна було скористатися в період карантину та після нього терміном на 90 днів. З квітня 2022 р. було запроваджено одноразову грошову допомогу в розмірі 8 000 грн. Із запланованих коштів 380 млн грн були направлені на допомогу працюючим, 220 млн грн – ФОП. На період воєнного стану введено мораторій на штрафні санкції за несвоєчасне погашення кредиторської заборгованості. Було прийнято, що на цей період ФОП першої групи звільняються: від сплати єдиного податку за період з грудня 2020 р. і січень – травень 2021 р. У цей час заборонено збільшення процентів за кредитними договорами. У період воєнного стану урядом було доручено провідним фахівцям з економіки розробити відповідні напрями щодо стабілізації економіки в країні та стимулюванні бізнес-структур до нарощування своїх виробничих потужностей і відновлення роботи. Серед великої кількості необхідних завдань ключовими були виокремлено такі [2]:

- ✦ максимальне поширення декларативного принципу створення та розвитку бізнесу;
- ✦ лібералізація податкової системи, яка покликана створити привабливий інвестиційний клімат для залучення грошових коштів;
- ✦ створення умов для страхування від ризиків, які пов'язані з військовою агресією з боку інших держав;
- ✦ упровадження нових підходів до функцій контролю та нагляду за перевітками, систему покарання за недотримання вимог законодавства, персональну відповідальність контролюючих органів;
- ✦ формування виключного переліку інструментів регулювання доступу до ринків, які засновані на ризикорієнтованому підході та застосуванні методів цифровізації.

Проте, незважаючи на розгляд проблем відновлення повоєнного стану діяльності малого бізнесу, загальні проблеми його існування в Україні необхідно вирішувати на рівні державних і місцевих органів влади в питаннях формування необхідного бізнес-середовища.

Для ефективного розвитку бізнес-підприємств необхідним є сприяння фінансуванню пріоритетних напрямів розвитку бізнесу, з оптимальним використанням і розподілом ресурсів за галузями економіки та регіональними особливостями. Для цього необхідно здійснити оцінку європейського та вітчизняного досвіду в питаннях перспективних сфер розвитку малого бізнесу. На сьогодні для України такими сферами є агропромисловий комплекс.

Слід вирішити соціально-економічні проблеми малого бізнесу на рівні регіональних і районних громад, оскільки діяльність малого бізнесу найчастіше зосереджена саме на місцевих ринках. Такі заходи повинні здійснюватися за рахунок регіональних джерел фінансування в частині матеріально-технічного оснащення, цифровізації діяльності. Такі напрями узгоджені із загальною Стратегією регіонального розвитку [3].

Важлива також розробка державних і регіональних систем підтримки та стимулювання розвитку малого бізнесу за умов збільшення залучення небюджетних ресурсів, застосування нових форм капіталу, проектів самофінансування бізнесу. Централізоване виділення коштів повинно здійснюватися цілеспрямовано на конкретний проект за умов співфінансування. Такий підхід дозволить знизити навантаження на бюджети на різних рівнях.

На регіональних ринках варто формувати продукцію малого бізнесу на основі частини державного замовлення, яке формується на конкурсній основі. Такі ринки повинні мати регіональний аспект у частині вироблення продукції для потреб регіону.

Слід розширити кооперацію в інноваційно-технологічній сфері між підприємствами малого бізнесу та великими виробництвами за рахунок використання інноваційного потенціалу малих підприємств.

Важливо також залучати прогресивні фінансові механізми фінансування малого бізнесу у фінансову систему України за рахунок включення схеми часткової участі бюджетних і позабюджетних ресурсів у перспективних напрямках розвитку видів економічної діяльності [6].

Не можна обійти увагою і цифровізацію процесів залучення коштів на такі проекти з можливістю відстеження та контролю їх цільового використання на основі програмно-цільового механізму. Така система дозволить відстежувати цілеспрямованість і результативність використання таких коштів, забезпечити їх прибутковість, тим самим розвивати малий бізнес у країні.

Ці заходи сприятимуть формуванню платоспроможного попиту населення, що дозволить акумулювати грошові кошти саме на місцях у бюджетах різних рівнів.

На сьогодні малий бізнес є тією ланкою, яка спроможна забезпечити робочі місця, сприяти напо-

вненню бюджету, задовольняти попит у продукції та послугах. Для подолання економічної кризи та виходу малого бізнесу на довоєнний стан урядом України було прийнято програму державної підтримки малого бізнесу, яка передбачає реалізацію таких напрямів [4]:

- ✦ удосконалення ринкової інфраструктури, яка сприятиме розвитку малого бізнесу, державне сприяння навчанню та підвищенню кваліфікації персоналу, в тому числі для малого бізнесу;
- ✦ розробка та впровадження дієвої системи пільг для суб'єктів малого бізнесу;
- ✦ розробка системи спрощеного оподаткування, звітності й обліку для малого бізнесу;
- ✦ фінансово-кредитна підтримка суб'єктів малого бізнесу;
- ✦ включення суб'єктів малого бізнесу до наукових, економічних, соціальних програм і проєктів, організація виробництва продукції та послуг для конкретних регіональних потреб.

Малий бізнес сприяє розвитку бізнес-активності в усіх галузях економіки, формує відповідне конкурентне середовище. Відкриття власної справи на сьогодні через бюрократичні чинники є досить складним процесом, що гальмує розширення кількості суб'єктів бізнесу. Тому першочерговими завданнями для відновлення та розвитку малого бізнесу в Україні є такі [5]:

- ✦ державна підтримка формування відповідного сприятливого клімату для відкриття власної справи за рахунок оптимізації нормативно-правового забезпечення в питаннях формальних ознак, формування механізму відшкодування з місцевих бюджетів частини відсоткових ставок за кредитами, які були залучені малим бізнесом для свого розвитку та реалізації інвестиційних проєктів;
- ✦ використання міжнародної допомоги (технічної, фінансової, кадрової) в питаннях залучення додаткових коштів на розвиток і впровадження підприємств, які використовують принципи «зеленої» екології, займаються вирощуванням, переробкою й експортом продукції сільськогосподарського призначення, переорієнтують робочу силу залежно від потреб ринку праці, створюють нові робочі місця, запроваджують екологічно чисті виробництва;
- ✦ використання для розвитку малого бізнесу таких форм співпраці, як франчайзинг, лізинг тощо;
- ✦ кооперування та організація представників малого бізнесу в різні асоціації, спілки, об'єднання, кооперативи, хаби для збільшення конкуренції за участі в тендерних регіональних і державних програмах, допомога місцевому малому бізнесу за рахунок коштів місцевих бюджетів;

- ✦ підготовка та перепідготовка кадрів для нових професій залежно від потреб ринку праці; сприяння самозайнятості населення за рахунок надання одноразової грошової допомоги на відкриття власної справи; проведення семінарів для осіб, які мають бажання відкрити свою справу, проте не знають, з чого почати, на основі цифровізації створення баз даних щодо інформування нормативно-правового забезпечення, цінової політики в регіонах, стану розвитку бізнес-структур у конкретному регіоні; висвітлення питань регуляторної політики, інформування про кількість банківських установ у регіоні, кредитних спілок тощо.

Такі заходи повинні сприяти відновленню та розвитку малого бізнесу в усіх регіонах нашої держави в післявоєнний період.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах малий бізнес відіграє одну з ключових позицій щодо відновлення економіки регіонів у країні, сприяє появі нових робочих місць, тим самим знижуючи рівень безробіття населення. За державної підтримки більшість суб'єктів малого бізнесу після війни повернуться у свої регіони, що дасть змогу не тільки скоротити кількість безробітного населення, але й сприятиме наповненню бюджету за рахунок сплати податків. Створення державою необхідних сприятливих умов щодо розвитку малого бізнесу зумовить залучення інвестицій в нові проєкти, запровадження інноваційного виробництва. Залучення бізнесу в наукові, технічні, економічні гранти та проєкти дозволить розширити сферу послуг і виробництва, тим самим розширить сегмент споживачів на регіональному ринку. Посилення конкуренції сприятиме поліпшенню якості продукції та послуг, що, своєю чергою, поживить споживчий попит. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Васильєва Д. В. Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 3. С. 188–196. URL: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_14/D_V_VasilyevaTopical_Problems_of_Small_Business_Development_in_Ukraine.pdf
2. Дякуновський О. Щодо державної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва в умовах пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19) у Республіці Польща та Україні. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 3. С. 181–189. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.131>
3. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 17.06.2022 р. № 4618-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричи-

нених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020–2022 роки» від 27 травня 2020 р. № 534. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/534-2020-п#Text>

5. Тимченко О. І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в регіонах України. *Ефективна економіка*. 2015. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4135>
6. Череп О., Полякова А. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2013. Вип. 1. С. 84–89.
7. Швець Г. Сучасні тенденції малого підприємництва в Україні. URL: http://econfor.at.ua/publ/konferencija_2016_10_20_21/sekcija_5_ekonomichni_nauki/suchasni_tendenciji_malogo_pidpriemnictva_v_ukrajini/54-1-0-1333
8. Щомісячне опитування підприємств. Український бізнес під час війни / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. URL: <http://www.ier.com.ua/ua/institute/news?pid=6980>

REFERENCES

- Cherap, O., and Poliakova, A. "Suchasni stan ta perspektivy rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini" [The Current State and Prospects for the Development of Entrepreneurship in Ukraine]. *Finansovo-kredytna dialnist: problemy teorii ta praktyky*, no. 1 (2013): 84-89.
- Diakunovskyi, O. "Shchodo derzhavnoi pidtrymky subiektyv maloho ta serednyoho pidpriemnytstva v umovakh pandemii koronavirusnoi khvoroby (COVID-19)

u Respublitsi Polshcha ta Ukraini" [As to the State Supporting for Small and Medium Enterprises in the Condomination of a Coronavirus Disease Pandemic (COVID-19) in the Republic of Poland and Ukraine]. *Knowledge, Education, Law, Management*, no. 3 (2020): 181-189.

- DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.31>
[Legal Act of Ukraine] (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/534-2020-п#Text>
[Legal Act of Ukraine] (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
- "Shchomisiachne opytuvannia pidpriemstv. Ukrainyskyi biznes pid chas viiny" [Monthly Survey of Enterprises. Ukrainian Business during the War]. *Instytut ekonomichnykh doslidzhen ta politychnykh konsultatsii*. <http://www.ier.com.ua/ua/institute/news?pid=6980>
- Shvets, H. "Suchasni tendentsii maloho pidpriemnytstva v Ukraini" [Modern Trends of Small Business in Ukraine]. http://econfor.at.ua/publ/konferencija_2016_10_20_21/sekcija_5_ekonomichni_nauki/suchasni_tendenciji_malogo_pidpriemnictva_v_ukrajini/54-1-0-1333
- Tymchenko, O. I. "Problemy ta perspektivy rozvytku maloho pidpriemnytstva v rehionakh Ukrainy" [Problems and Prospects of Small Business Development in the Regions of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 6 (2015). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4135>
- Vasylieva, D. V. "Aktualni problemy rozvytku maloho biznesu v Ukraini" [Topical Problems of Small Business Development in Ukraine]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, no. 3 (2011): 188-196. https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_14/D_V_VasylievaTopical_Problems_of_Small_Business_Development_in_Ukraine.pdf

УДК 658.011

JEL: L60; L69; O14

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-8-87-94>

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧИХ АУТСОРСИНГОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

©2022 КАЗАНОВСЬКИЙ А. А., МІРОШНИЧЕНКО І. І.

УДК 658.011

JEL: L60; L69; O14

Казановський А. А., Мірошніченко І. І. Проблематика розвитку виробничих аутсорсингових підприємств в Україні

За умов сучасних викликів екзогенної та ендогенної природи для національної економіки України ключовим завданням є забезпечення конкурентоспроможності українського малого та середнього бізнесу. Окремий важкий тягар накладає російська збройна агресія, що веде до руйнації виробничої бази національної економіки України та усталених зв'язків між економічними агентами. Нагальною потребою в цьому контексті є розбудова виробничих спроможностей українського малого та середнього бізнесу, зокрема за допомогою побудови системи виробничих аутсорсингових компаній. Метою статті є виявлення особливостей розбудови системи виробничих аутсорсингових компаній і формулювання методологічного підґрунтя для її формування та функціонування в Україні. У статті описано проблематику роботи українського малого та середнього бізнесу в контексті обмеженості власних виробничих можливостей. Виділено проблематику забезпечення адекватної та збалансованої системи виробничого аутсорсингу. Здійснено аналіз передумов розбудови системи виробничих аутсорсингових компаній в Україні. Запропоновано розбудовувати виробничі аутсорсингові спроможності в парадигмі кластера. Обґрунтовано ключову роль кластера виробничих аутсорсингових компаній у стимулюванні економічного розвитку на макро- та макрорівнях. Окреслено методологію роботи кластера виробничих аутсорсингових компаній. Запропоновано потенційні шляхи фінансування бізнес-моделі кластера, що складається з різноманітних джерел фінансування від приватних та інституційних інвесторів. Сформульовано низку ознак, за якими визначається ступінь потреби компанії у виробничому аутсорсингу. Виділено фактори прийняття управлінського рішення про застосування виробничого аутсорсингу як вирішення бізнесових і операційних завдань. Перспективами майбутніх досліджень є подальше вивчення особливостей бізнес-моделі кластера виробничих аутсорсингових компаній і формулювання найбільш доречного формату для українських реалій. Додатковим напрямком майбутніх досліджень є упорядкування нормативно-правової бази кластера виробничих аутсорсингових компаній в Україні з метою приведення у відповідність до законодавства країн ЄС і кращих міжнародних практик.